

اقتصاد مالیات‌های اسلامی

www.ketab.ir

تألیف:

دکتر محمد رضا محمدی

سرشناسه	: محمدی، محمدرضا، ۱۳۵۱ خرداد-
عنوان و نام پدیدآور	: اقتصاد مالیات‌های اسلامی/تالیف محمدرضا محمدی. Mohammadi, Mohammadreza
مشخصات نشر	: نو شهر: دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) انتشارات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۷ ص.: نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۶۸۴-۷۶-۶
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۰۷-۲۱۳.
موضوع	: مالیات اسلامی Taxation -- Islamic countries اسلام و اقتصاد Islam -- Economic aspects
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره). انتشارات
رده بندی کنگره	: ۲/۱3Pr۳۰
رده بندی دیویی	: ۴۸۳۳/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۵۳۹۹۳

نام کتاب	: اقتصاد مالیات‌های اسلامی
تألیف	: محمد رضا محمدی
ناشر	: دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره)
نوبت چاپ	: چاپ اول
تاریخ انتشار	: ۱۴۰۰
شمارگان	: ۱۰۰۰
قیمت	: ۴۵۰۰۰۰ ریال
حروفچینی، چاپ و صحافی	: انتشارات دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره)

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

در نظام اقتصاد اسلامی، مالیات‌های اسلامی برای بالابردن سطح رفاه نیازمندان، توازن اقتصادی و برقراری عدالت اجتماعی وضع شده‌اند. از نظر فقه اسلام، خمس و زکات مهم‌ترین مالیات‌های اسلامی محسوب می‌شوند. خمس و زکات دو نهاد فقهی بسیار مهم فرهنگ اسلامی است که در قرآن و روایات بدان تصریح شده و از ضروریات دین اسلام است و به هیچ عنوان، مالیاتی جز این دو، در تعالیم اسلامی بدین صورت تأکید نشده است. به طور کلی، راه جبران درماندگی‌های اقتصادی افراد و چالش‌های حکومت اسلامی و از مهم‌ترین راه‌های درآمد امام مسلمانان و حکومت، خمس و زکات دانسته شده است و با وجود کفایت آن، راه اخذ سایر مالیات‌ها بر حکومت اسلامی بسته شده است. پیش فرض فرهنگ اسلامی و شارع مقدس در ایجاد این دو نهاد فقهی و انحصار اخذ مالیات در آن دو، وجود اقتصاد سالم، توسعه‌یافته و درآمدزاست. لذا، جایگاه منابع مالی برای رشد و توسعه و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، جایگاهی بسیار مهم و سرنوشت‌ساز بوده و اگر این مقوله به درستی در جامعه نهادینه شود و مردم آثار و دستاوردهای آن را در جامعه به‌عینه رؤیت کنند، آنگاه بدون تردید به پرداخت خمس و زکات روی خواهند آورد.

نتیجه تحقیقات تجربی در سال‌های اخیر در ایران نشان می‌دهد که ظرفیت بالقوه درآمد مالیات‌های اسلامی بسیار قابل توجه بوده و ورود آن به چرخه اقتصاد بر اساس نوع مصارف آن‌ها می‌تواند تأثیر زیادی بر اقتصاد کشور داشته باشد. آثار توزیع زکات و خمس هم از بعد نظری و هم تجربی در رشد و توسعه اقتصادی، کاهش بیکاری، کاهش ضریب جینی، بسط عدالت و برقراری ثبات اقتصادی بسیار مهم و قابل توجه است.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تحقق حاکمیت نظام اسلامی در ایران، همراه با تغییر نگاه به اصلاح امور حکومتی و سیاستی، این انتظار به حق بوجود آمد که اهداف و مبانی اسلامی باید در تمام زمینه‌ها به‌خصوص در نظام‌سازی اقتصادی تحقق یابند. یکی از مشخصه‌های

این جریان اصلاحی و به‌عبارت بهتر، نظام‌سازی در بستر الگوی پیشرفت اسلامی- ایرانی، اتخاذ نظامی برخوردار از مبانی و جهت‌گیری‌های اسلامی و در عین حال مطابق با ساختار فرهنگی و اجتماعی کشور بود. این جریان اصلاحی در ترمیم برخی امور همچون بانکداری به‌دلایلی خاص با سرعت و شتاب بیشتری انجام گرفت. اما علی‌رغم سابقه بالای پرداخت امر عبادی، تکلیفی و حکومتی‌ای همچون خمس و زکات در تاریخ اسلام، مجموعه دلایلی مانع از این شده تا حساسیتی که برای اصلاح امور بانکی و خدمات مالی پس از انقلاب پیش آمد، در مالیات نیز رخ دهد و هیچ نوع مالیاتی در طی این سال‌ها قطع نظر از نرخ، شکل و پایه آن مورد جرح و تعدیل قرار نگیرد.

در حال حاضر کشور ما فاقد یک نظام یکپارچه مالیاتی است که بتواند مجموعه مالیات‌های اسلامی و مالیات‌های متعارف را در قالبی منسجم درون خود بگنجانند. ساختار فعلی نظام مالیات‌های متعارف و اسلامی در ایران سبب ایجاد ناهمگونی‌ها و ناهماهنگی‌هایی در حوزه اجرایی شده است. لذا ضروری است که سازمان‌ها و نهادهای رسمی کشور برای پیاده‌سازی، اجرایی‌نمودن و سازماندهی مالیات‌های اسلامی تلاش نموده و ساختاری منسجم، یکپارچه و سازگار برای نظام مالیات‌های اسلامی و متعارف را ایجاد نمایند و سازوکارهای تأثیرگذاری آن را بر اقتصاد کشور ممکن و تسهیل کنند.

از این‌رو، کتاب حاضر جهت تبیین نقش و جایگاه مالیات‌های اسلامی در اقتصاد جامعه، به بررسی تأثیر خمس و زکات بر اقتصاد پرداخته است. امید است این کتاب، دست‌مایه سودمندی برای پویندگان و رهروان علم باشد. در پایان از اندیشمندان و صاحب‌نظران عزیز انتظار دارد که با نظرات و پیشنهادات سازنده خویش، نویسنده را در جهت ارتقاء کیفیت محتوای کتاب در چاپ‌های بعدی یاری نمایند.

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات

۱ مقدمه
۴ ۱-۱- تعریف مالیات‌های اسلامی
۴ ۲-۱- انواع مالیات‌های اسلامی
۵ ۱-۲-۱- خراج
۷ ۱-۲-۲- جزیه
۷ ۱-۲-۳- زکات
۱۱ ۱-۲-۴- خمس
۱۲ ۳-۱- تاریخچه مالیات‌های اسلامی
۱۶ ۴-۱- اصول مالیات‌های اسلامی
۲۰ ۵-۱- ویژگی مالیات‌های اسلامی
۳۰ ۶-۱- تفاوت مالیات‌های اسلامی با مالیات‌های متعارف
۳۴ ۷-۱- تشابه مالیات‌های اسلامی با مالیات‌های متعارف
۳۵ ۸-۱- تطابق مالیات‌های اسلامی با مالیات‌های متعارف

فصل دوم : اثر زکات بر اقتصاد

۳۷ مقدمه
۳۸ ۱-۲- تأثیر زکات بر عرضه نیروی کار از طریق ثروت
۳۹ ۲-۲- تأثیر زکات بر کارایی بنگاه
۴۰ ۳-۲- تأثیر زکات بر مصرف
۴۴ ۴-۲- تأثیر زکات بر درآمد و مصرف کل
۴۷ ۵-۲- تأثیر زکات بر سرمایه‌گذاری کل جامعه
۴۸ ۶-۲- تأثیر زکات بر تولید و اشتغال
۵۱ ۷-۲- تأثیر زکات بر رشد اقتصادی
۵۵ ۸-۲- تأثیر زکات بر تورم

- ۵۸ ۲-۹- تأثیر زکات بر رفاه اقتصادی
- ۶۰ ۲-۱۰- تأثیر زکات بر تابع مطلوبیت فرد مسلمان

فصل سوم : اثر خمس بر اقتصاد

- ۶۷ مقدمه
- ۶۸ ۳-۱- تأثیر خمس بر کارایی بنگاه
- ۶۹ ۳-۲- تأثیر خمس بر مصرف کل جامعه
- ۷۰ ۳-۳- تأثیر خمس بر تعدیل مصرف خانوار
- ۷۳ ۳-۴- تأثیر خمس بر پس انداز
- ۷۴ ۳-۵- تأثیر خمس بر ضریب تکاثر
- ۷۶ ۳-۶- تأثیر خمس بر رشد اقتصادی
- ۸۲ ۳-۷- انتقال پذیری بار مالیاتی خمس
- ۸۳ ۳-۸- فواید جایگزینی خمس با مالیات بر درآمد
- ۸۸ ۳-۹- تأثیر خمس بر انتخاب پروژه های سرمایه گذاری

فصل چهارم : اثر خمس و زکات بر ثبات اقتصاد

- ۹۱ مقدمه
- ۹۵ ۴-۱- تأثیر مالیات های متعارف بر ثبات اقتصادی
- ۱۰۴ ۴-۲- تأثیر مالیات های اسلامی بر ثبات اقتصادی
- ۱۰۵ ۴-۲-۱- تأثیر زکات بر ثبات اقتصادی
- ۱۲۰ ۲-۱-۱-۱- سیاست مالی اختیاری
- ۱۲۱ ۲-۲-۱- سیاست مالی غیر اختیاری (تثبیت کننده خودکار)
- ۱۲۱ ۴-۲-۲- تأثیر خمس بر ثبات اقتصادی
- ۱۲۳ ۴-۲-۳- خلاصه بحث

فصل پنجم: اثر زکات بر اقتصاد ایران

۱۲۵ مقدمه
۱۲۷ ۱-۵- مدل‌های تعادل عمومی پویای تصادفی (DSGE)
۱۲۸ ۱-۱-۵- روند توسعه و گسترش مدل‌های DSGE
۱۳۱ ۲-۱-۵- ساختار مدل‌های DSGE
۱۳۴ ۳-۱-۵- ویژگی‌های عمده مدل‌های DSGE
۱۳۷ ۴-۱-۵- مکاتب مدل‌سازی DSGE
۱۴۱ ۵-۱-۵- مراحل ساخت و حل یک مدل DSGE
۱۴۳ ۶-۱-۵- مدل DSGE کینزی جدید
۱۴۶ ۷-۱-۵- مزایای مدل DSGE نسبت به سایر مدل‌ها
۱۴۹ ۲-۵- مدل پیشنهادی برای ایران
۱۴۹ ۱-۲-۵- خانوارها
۱۵۰ ۱-۱-۲-۵- تعیین مصرف بخش زکات‌دهنده
۱۵۴ ۲-۱-۲-۵- تعیین مصرف بخش زکات‌گیرنده
۱۵۶ ۲-۲-۵- بنگاه‌ها
۱۶۱ ۳-۲-۵- دولت
۱۶۳ ۴-۲-۵- شرط تعادل مدل
۱۶۳ ۵-۲-۵- وضعیت پایدار
۱۶۵ ۶-۲-۵- لگاریتم خطی‌سازی مدل
۱۶۵ ۷-۲-۵- معادلات لگاریتمی خطی‌شده مدل پیشنهادی

فصل ششم: برآورد خمس و زکات

۱۷۱ مقدمه
۱۷۲ ۱-۶- برآورد زکات
۱۷۲ ۱-۱-۶- زکات غلات اربعه
۱۷۷ ۲-۱-۶- زکات انعام ثلاثه
۱۷۸ ۱-۲-۱-۶- زکات گوسفند
۱۸۲ ۲-۲-۱-۶- زکات گاو